

Arkkst. 264/ 4.5.2015

KULTTUURIYMPÄRISTÖPALVELUT HEISKANEN & LUOTO OY
KIRSI LUOTO

KANGASALA, HUUTIJÄRVI - PISPALA

MAAKAAPELIKAIVANNON ARKEOLOGINEN VALVONTA 2014

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	2
1.1	Hankkeen tausta	2
1.2	Käytetyt metodit	3
2	Havainnot	3
2.1	Kaapelikaivanto Suomatkan (Suomatka by) kylätontin lähellä ja alueella.....	3
2.2	Kangasala – Orivesi Suomatka –tielinjan poikki kulkeva kaapelikaivanto	8
2.3	Kaapelikaivanto Sammaliston (Sammalisto) kylätontilla	10
2.4	Vahderpään (Vahderpää) kylätontin vieressä kulkeva kaapelikaivanto	14
3	Yhteenveto	16
4	Lähteet.....	17

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Kartta 1. Ilmiöt kohteessa Suomatka (Suomatka by), MK 1: 2000

Kartta 2. Ilmiöt kohteessa Kangasala – Orivesi Suomatka, Mk 1: 2000

Kartta 3. Ilmiöt kohteessa Sammalisto (Sammalisto), Mk 1: 2000

Kartta 4. Ilmiöt kohteessa Vahderpää (Vahderpää), MK 1: 2000

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 12/2014 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

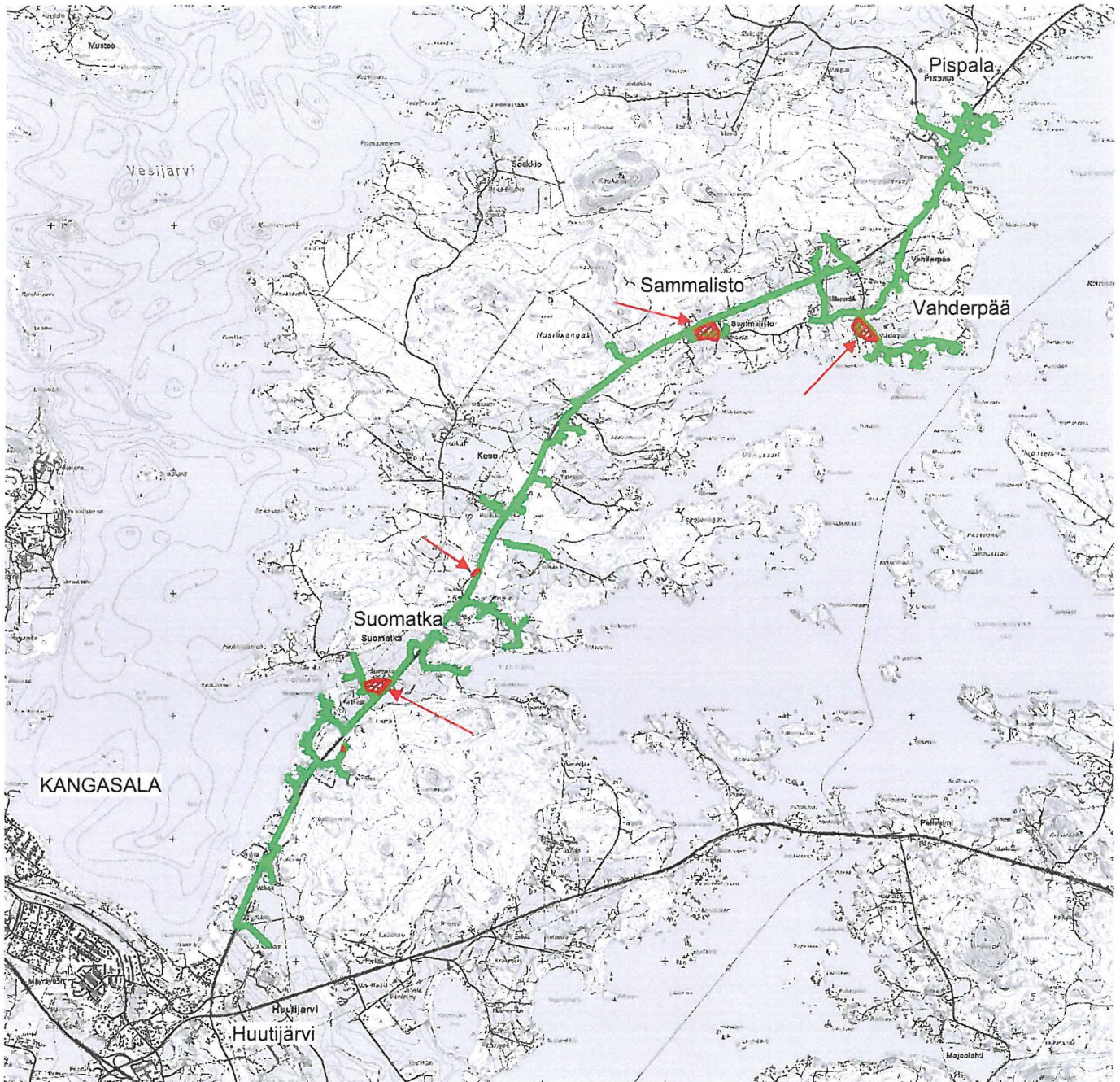
**KANGASALA, HUUTIJÄRVI – PISPALA
MAAKAAPELIKAIVANNON ARKEOLOGINEN VALVONTA 2014
TIIVISTELMÄ**

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti arkeologisen valvonnan syksyllä 2014 Kangasalla sijaitsevalla ja Huutijärveltä Pispalaan kulkevalla maakaapelilinjauksella. Valvonta liittyi Elenia Oy:n maakaapelointityöhön. Valvonnan kenttätyöt tehtiin 25.8., 7.-8.10., 27.10., ja 13.-14.11.2014, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Valvonnan jälkityöt tehtiin syksyllä 2014, ja hankkeen kustannuksista vastasi Elenia Oy. Valvonnassa havaittiin vähäisiä merkkejä historiallisen ajan ihmistoiminnasta Suomatkan, Sammaliston ja Vahderpään kylätonttien alueella kulkevilla kaapelilinjauksilla sekä historiallisella Kangasala – Orivesi Suomatka tielinjauksella.

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohteen nimi:	Suomatka (Suomatka by) (mj. rek.nro 1000015366) Kangasala – Orivesi Suomatka (ei mj. rek.nroa) Sammalisto (Sammalisto) (mj. rek.nro1000024383) Vahderpää (Vahderpää) (mj. rek.nro 1000024390)
Tutkimuksen laatu:	Arkeologinen valvonta maakaapelointityön yhteydessä.
Tutkijat:	FM Kirsi Luoto
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Kenttätyöaika:	25.8., 7.-8.10., 27.10., ja 13.-14.11.2014.
Tutkitun alueen laajuus:	Yhteensä noin 970 m pitkä osa maakaapelilinjausta.
Tutkimuksen tilaaja:	Elenia Oy
Kunta/kunnan osa/tila	Kangasala/Suomatka, Sammalisto, Vahderpää/ useita tiloja
Peruskartta:	2141 02 ja 2141 06
Sijaintikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	Eteläisin valvontakohde: P: 6819170 I: 347615 Pohjoisin valvontakohde: P: 6822280 I: 351585
Tutkimuksen löydöt:	Ei Kansallismuseon kokoelmiin luetteloituja löytöjä.
Aiemmat tutkimukset:	Luoto Kalle 2011 arkistoselvitys Luoto Kirsi 2014 inventointi
Raportin säilytyspaikka:	Alkuperäinen raportti Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa, kopiot Pirkanmaan maakuntamuseon ja Museoviraston arkistossa.

MAAKAAPELILINJAN SUURPIIRTEINEN SIJAINTI MERKITYY KARTALLE VIHREÄLLÄ VIIVALLA JA SEN VARRELLA OLEVAT MUINAISJÄÄNNÖKSET PUNAISELLA. VALVOTUT KOHTEET MERKITYY NUOLILLA.

1 Johdanto

1.1 Hankkeen tausta

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti arkeologisen valvonnan syksyllä 2014 Kangasalla sijaitsevalle ja Huutijärveltä Pispalaan kulkevalla maakaapelilinjauksella. Valvonta liittyi Elenia Oy:n maakaapelointityöhön. Valvonnan tarpeellisuus määriteltiin ensimmäisen kerran Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnossa DIAR: 296/2013. Maakaapelilinjauksella tehdyssä tarkkuusinventoinnissa (Luoto 2014) löydettiin kohteisiin liittyvästä valvontatarpeesta on kerrottu lausunnossa 243/2014. Sittemmin maakaapelilinjaukset ovat osin muuttuneet ja yksi Heiskanen & Luoto Oy:n valvontaa varten

hakemassa tutkimusluvassa (MV/78/05.04.01.02/2014) mainituista kohteista jäänyt pois valvottavien kohteiden listalta. Pois jäänyt kohde on historiallinen tielinjaus Kangasala – Orivesi Vihtiälä. Valvonnan kenttätöitä tehtiin 25.8., 7.-8.10., 27.10., ja 13.-14.11.2014, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Valvonnan jälkityöt tehtiin syksyllä 2014, ja hankkeen kustannuksista vastasi Elenia Oy.

1.2 Käytetyt menetöt

Varsinaista valvontatyötä ennen valvottavaksi määrätty linjanosa käytiin kussakin kohteessa läpi maastossa ja dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla. Maakaapelilinja oli merkitty maastoon merkkipaaluilla. Kaivetun uran leveys oli maanpinnassa noin 50 cm, ja pohjalla 40 cm ja kaivanto oli keskimäärin 80 cm syvä (kuva 1). Kaivutyö eteni arkeologin valvonnassa aina puhtaaseen pohjamaahan saakka. Kohdat, jotka osoittautuivat arkeologisesti mielenkiintoisiksi, dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla ja tekemällä niistä muistiinpanoja. Valvontaan liittyvät jälkityöt tehtiin loppusyksystä 2014. Kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen MapInfo-paikkatieto-ohjelmistoa ja digitaalikuvat arkistoiitiin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon Tampereella.

Kuva 1. Tiensuuntaisen kaapeliuran kaivuuta Suomatkan kylätontin lounaispuolella. Kuvattu luoteesta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 1)

2 Havainnot

2.1 Kaapelikaivanto Suomatkan (Suomatka by) kylätontin lähellä ja alueella

Valvonta Suomatkan kylätontilla (kartta 1) tehtiin kahtena päivänä 7. ja 8.10.2014. Suomatkan kylätontin alueella kaapelikaivanto kulki pääosin Heikkilänniementien vieressä, tien koillisreunassa. Kaapelikaivanto oli sijoitettu kulkemaan tien penkereessä tien puolella tai ojan pohjalla. Heikkilänniementien vierustaa kulkeva kaapelikaivanto oli pituudeltaan noin 180 m (kuvat 2-3). Suomatkan kylätontin pohjoisosaan kaivettiin noin 130 m pituinen, Heikkilän-

niementieltä Suomatkan kylätontin alueella sijaitsevan ulkorakennuksen eteläpäätyyn johtava kaapelikaivanto (kuva 4). Kaivantojen risteykseen asennettiin lisäksi muuntaja, jota varten kaivettiin noin 1 x 2 m oleva alue (kuva 5). Kaapelikaivannot olivat leveydeltään noin 50 cm ja syvyyttä sillä oli keskimäärin 80 cm. Kaapeliura kaivettiin kapealla, noin 30 cm leveällä kaapelikauhalla.

Maannos Heikkiläntien reunassa oli pääosin soraa, jonka alla oli luontainen savikerros. Suomatkan kylätontille kaivetussa kaapelikaivannossa maannos oli täysin sekoittunutta: Nurmea kasvavan penkereen alueella oli havaittavissa paksu savinen täyttömaakerros (kuva 6), jonka alta yhdessä kohtaa paljastui 110 cm syvyydelle kaivettu sähkökaapeli. Tallin piha-alueella maannos oli sekaantunutta soraa. Kylätontin alueella sijainneessa kaapelikaivannossa ei ollut havaittavissa ehjiä kulttuurikerroksia.

Kuva 2. Heikkilänniementietä Suomatkan kylätontin lounaispuolella. Kaapelikaivanto kulki tien vieressä nuolen osoittamassa kohdassa. Kuvattu luoteesta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 2)

Kuva 3. Heikkilänniementietä Suomatkan kylätontin luoteispuolella. Kaapelikaivanto kulki tien vieressä nuolen osoittamassa kohdassa. Kuvattu kaakosta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 3)

Kuva 4. Suomatkan kylätontin pohjoisosassa kulkevan kaapelikaivannon alue. Kuvattu länsilounaasta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 4)

Kuva 5. Puistomuuntaja Heikkilänniementien ja kylätontille johtavan linjauksen risteyksessä. Kuvattu idästä. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 5)

Kuva 6. Sekoittunut täyttömaakerros Suomatkan kylätontin pohjoisreunalla. Kuvattu pohjoisluoteesta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 12)

Havainto 1:

ETRS-TM35FIN-tasokoordinaattien 6819295/347550 osoittamassa kohdassa, aivan kaapeli-kaivannon Heikkiläntietä myötäilevän osan pohjoispäässä, oli noin 1 m syvyydessä ojan pinnasta lukien havaittavissa hyvin säilynyt hirsilankku. Lankku oli pituudeltaan noin 1,2 m, leveydeltään noin 45 cm ja paksuutta sillä oli parhaimmillaan 10 cm. Hirsi makasi kaivannon pohjalla yhdensuuntaisesti kaivannon kanssa (kuvat 7 ja 8). Maannos löytöpaikalla oli seuraava:

0 – 20 cm turve

20 – 60 cm hiesumulta

60 – 85 cm savi

85 – 95 cm tumma, möyheä, orgaanista ainesta sisältävä savi

95 – 105 cm hirsi

105 cm => savi

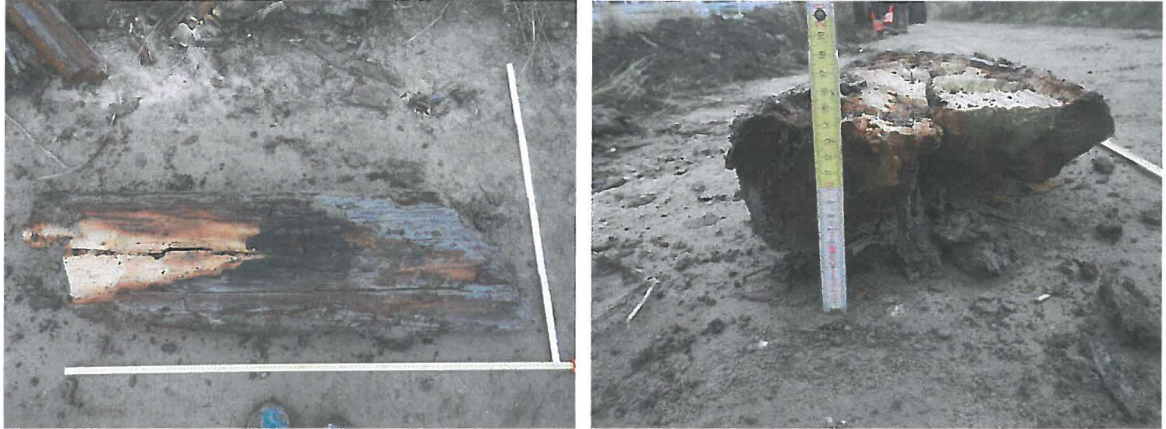

Kuva 7. Hirrestä tehty lankku kaapelikaivannossa. Nuoli osoittaa pohjoiseen. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 6)

Kuva 8. Hirrestä tehty lankku kaapelikaivannossa. Kuvattu pohjoisluoteesta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 7)

Hirren päällä oli havaittavissa edellä kuvattu orgaanista ainesta sisältävä tummanruskea, löydön savikerros. Maannos alueella oli erittäin vetinen ja löytöpaikka matalassa notkelmassa. Hirsi puhdistettiin esiin koko kaivannon leveydeltä ja dokumentoitiin. Tämän jälkeen hirren ympäristö kaivettiin varovasti esiin kaivinkoneella. Voitiin todeta, ettei hirsilankun ympäristössä ollut havaittavissa muita arkeologisesti mielenkiintoisia ilmiöitä. Kyseessä vaikuttaisi näin ollen olevani yksittäinen löytö. Lopuksi hirsi nostettiin kaivannosta ja dokumentoitiin valokuvaamalla (kuvat 9a ja b).

Kuvat 9 a ja b: Kenttädokumentaatiokuvia kaivannosta nostetusta hirsilankusta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 8 ja 9)

Hirren sijainti keskellä kulkuväylää ja alueen vettyneintä kohtaa viittaisi siihen, että kyseessä saattaa olla jonkinlainen pitkospuuksi tai tien pohjan kovikkeeksi asetettu lankku. Koska rakenteeseen ei liittynyt löytöjä on sitä vaikea ajoittaa. Löydettyä hirsä oli suhteellisen hyväkuntoinen, mutta hapettomissa olosuhteissa puu voi säilyä hyväkuntoisena satoja vuosia, jopa pitempään.

Havainto 2:

Koordinaattien P: 6819210, I: 347590 / P: 6819197, I: 347605 välisellä alueella Heikkilänniemmentien varressa, tien itäreunassa, kaivannon koillisprofiilissa, oli havaittavissa nokinen, palaneita kiviä ja tiilenpaloja sisältänyt sorakerros noin puolen metrin syvyydessä maan pinnasta lukien (kuvat 10 ja 11). 30 cm paksu nokimaakerros oli löydön lukuun ottamatta siinä esiintyneitä tiilenkappaleita. Maannos kaapelikaivannossa nokimaan esiintymisalueella oli seuraava:

0 – 50 cm sora

50 – 80 cm nokinen, palaneita kiviä ja tiilenkappaleita sisältänyt sorakerros

80 – 120 cm savi

Kuva 10. Panoraamakuva kaivannon profiilista, jonka itäseinämässä erottuu nokimaakerros. Kuvattu lounaasta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 10)

Löytöjen puuttuessa kulttuurikerroksen ajoittaminen tarkasti on mahdotonta, mutta kerroksesta löytyneiden tiilenpalojen perusteella kyseessä vaikuttaisi olevan suhteellisen nuori (1800-1900-luku?) kerrostuma. Todennäköisesti kulttuurikerroksessa on kyse lähistöllä sijainneen rakennuksen jäännökset, jotka on rakennuksen tuhoutumisen/purkamisen jälkeen tasattu sen ympäristöön.

Kuva 11. Nokimaakerrosta kaivannon koillisprofiilissa. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 11)

2.2 Kangasala – Orivesi Suomatka –tielinjan poikki kulkeva kaapelikaivanto

Valvonta Kangasala – Orivesi Suomatka tiekohteella (kartta 2) tehtiin 27.10.2014. Valvottavaa linjaosaa oli kohteen läheisyydessä noin 80 metriä. Yleisestä käytöstä pois jäänyt Kangasala – Orivesi Suomatka – tielinjaus on osa Kangasalan kirkolta Oriveden kirkolle johtavaa ja maakunnallisesti merkittäväksi historialliseksi tielinjaksi arvoitettua kulkuväylää (Luoto Kalle 2011). Hylätty tielinjanosa löydettiin kesän 2014 maakaapelilinjausta käsittelevässä tarkkuusinventoinnissa (Luoto Kirsi 2014, kohde 5). Tiekohteen historia palautuu vähintäänkin 1600-luvulle, mutta kulkuväylä on todennäköisesti tätä vanhempi. Seuraavassa kuvaus kohteesta Kirsi Luodon inventointiraportin (2014) mukaan:

”Suomatkan kyläntontin pohjoispuolella, noin 1 km koilliseen kylätontista, kulkee Kangasala – Orivesi tielinja pienen matkaa nykyisen Ponsantien länsipuolella yhä käytössä olevaa pelto-tietä pitkin. Historiallisten karttojen avulla asemoitu tielinja jatkuu kuitenkin peltotien koillispuolelle, jonne tien käytössä oleva osa ei ulotu. Alueella on nähtävissä hylätty tienpohja noin 50 m matkalla. Tasaisen tielinjan leveys on noin 5 m. Tielinjan länsipuoliskolla on paikoin selkeä, mahdollisesti resentti pengeri (penkereen korkeus alle 0,4 m), ja tien itäpuolella on alle 0,5 m syvä oja. Hylättyä tielinjan osaa voidaan pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.”

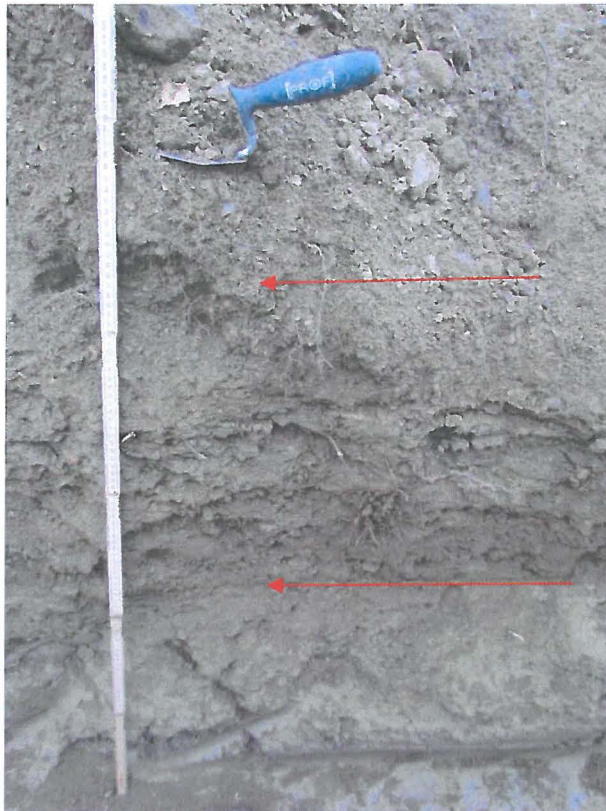
Kuva 12. Kohta, jossa kaapelikaivanto ylittää historiallisen tielinjauksen on merkitty kuvaan nuolella. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 13)

Kaapelikaivanto kaivettiin noin 50 cm leveäksi ja 80 cm syväksi käyttäen kapeaa kaapelikauhaa (kuva 13). Maannos tiekohteen alueella oli pääasiassa sekoittunutta hiesua, mutta noin 4 m alueella oli kaivannon lounaisseinämässä havaittavissa vähäisiä merkkejä tiesorasta. Paksuimmillaan ruskean soran kerros oli koordinaattien P: 6820185, I: 348475 osoittamassa kohdassa (kuva 14). Maannos kaapelikaivannon lounaisprofiilissa tällä kohtaa oli:

- 0 – 10 turve
- 10 – 55 cm ruskea sora
- 55 – 110 savi

Kuva 13. Valmiiksi kaivettu kaapelikaivanto. kohta, jossa kaivanto ylittää historiallisen tien ja jossa oli havaittavissa vähäisiä merkkejä historiallisista tiekerroksista on merkitty kuvaan nuolella. Kuvattu pohjoiskoillisesta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 14)

Kuva 14. Tielinjaan liittyvä sorakerros paksuimmassa esiintymiskohdassaan. Pelkka merkitsee alkuperäistä maanpintaa, jonka päälle maa kaivannosta on kasattu. Nuolilla merkitty historialliseen tiehen liittyvän sorakerroksen paksuus. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 15)

Tielinjaan liittyvä sorakerros esiintyi heti turpeen alla. Ruskean, tiehen liittyneen sorakerroksen paksuus vaihteli suuresti sen esiintymisalueella ja esiintymä oli sporadinen. Pääsääntöisesti soraa oli havaittavissa hyvin vähän, vain noin 5 – 10 cm paksu kerrostuma. Ruskean soran alla ei ollut havaittavissa muita historialliseen tiehen liittyviä kerrostumia.

2.3 Kaapelikaivanto Sammaliston (Sammalisto) kylätontilla

Kaapelilinjauksen kaivuun valvonta Sammaliston (Sammalisto) kylätontilla (kartta 3) tehtiin kahden päivän aikana 13. ja 14.11.2014. Yhteensä valvottavaa linjausta oli noin 380 metriä. Linjaus kulki pääasiassa kylätontin poikki kulkevan Perämäentien pohjoisreunassa. Valvonassa kaivettavaan linjaukseen kuului myös kylätontin keskellä sijaitsevalle kiinteistölle johtanut yksittäinen maakaapelin kaivu-ura joka sekä kulki lähes koko matkan pihatien länsireunassa.

Sammaliston (Sammalisto) kylätontti sijaitsee topografisesti mielenkiintoisessa paikassa pienen joen (nykyään oja) länsirannalla olevalla moreenikumpareella. Kylätontilla sijaitsee ilmeisesti kesäkäytössä oleva suuri tilakeskus pää- ja ulkorakennuksineen. Tontilla oleva rakennuskanta on pääasiassa ennen 1900-luvun puoliväliä rakennettua, ja kylätontilla, rakennusten välissä (ja osin allakin) onkin saattanut säilyä historialliseen kylätonttiin liittyviä kulttuurikerroksia. Kylätontin länsiosassa oli kiviaidalla erotettu alue, joka lienee ollut talon omenapuutarhana.

Kuva 15. Sämälästä kylätontti kuvattuna idästä. Notkelmassa virtaa pieni joki tai oja. Kaapelikaivanto kulki kuvassa näkyvän tien oikeaa laitaa, aivan tien reunassa. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 16)

Maannos tien reunassa kylätontin alueella ja ulkopuolella oli pääsääntöisesti erittäin helposti kaivettavaa, vähäkivistä hiekkaa, jonka alla oli alueen luonnollinen pohjamaa eli savi. Piha-alueelle kaivetussa kaapeliurassa maannos oli suurelta osin täyttömaata, jossa resentit löydöt olivat sekoittuneet vanhempien löytöjen (liitupiipun varren, katkelma, punasaviastian kappale) kanssa. Historialliseen kylätonttiin liittyviä havaintoja tehtiin kaapelikaivannon alueelta yhteensä kuudesta kohtaa. Havainnot olivat sporadisia. Osassa niiden ikä voitiin arvioida suhteellisen nuoriksi löytöaineiston perusteella, mutta osaa kulttuurikerroksista ei voitu kapeasta kaapelikaivannosta tehtyjen havaintojen perusteella ajoittaa.

Havainto 1:

Sämälästä kylätontilla olevan tilan riihen eteläpuolella, tien pohjoisreunassa koordinaattien P: 6822114, I: 350394 – 350400 välisellä alueella oli havaittavissa noin puolen metrin syvyydessä oleva nokisen hiekan kerrostuma. Kerros sisälsi myös palaneita kiviä ja tiilenpaloja, mutta ei muita löytöjä. Kerros lienee peräisin lähistöllä joskus sijainneesta ja tuhoutuneesta rakennuksesta, kenties nykyistä riihtä varhaisemmasta riihestä. Kerros oli paksuudeltaan vain noin 10 cm ja sen alla oli puhdas savimaa (kuva 16). Kerrostuma lienee peräisin 1800-1900-luvuilta.

Kuva 16. Nokimaakerros riihen eteläpuolella olevassa kaapelikaivannossa. Kuvattu etelästä. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 17)

Havainto 2:

Sammaliston kylätontilla sijaitsevan pihatien länsireunaan kaivetusta kaapelikaivannosta löydettiin koordinaattien P: 6822138, I: 350380 – P: 6822121, I: 350383 väliseltä alueelta, läheltä riihen länsipäätä, noin 7 m pitkä, 40 cm syvyydessä oleva tumma nokimaakerros (kuva 17). Kerroksen paksuus vaihteli 10 – 25 cm välillä. Nokimaakerroksesta löydettiin tiilenkappaleita, fajanssia, kirkasta tasolasia sekä pala liitupiipun vartta. Löytöjen perusteella kerros voidaan ajoittaa löyhästi 1800-luvulle. Nokimaakerroksen päällä oli soraa oleva täyttökerros ja alla puhdasta soraa.

Kuva 17. Nokimaakerros riihen länsipäädyn lähellä. kuvattu idästä. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 18)

Havainto 3:

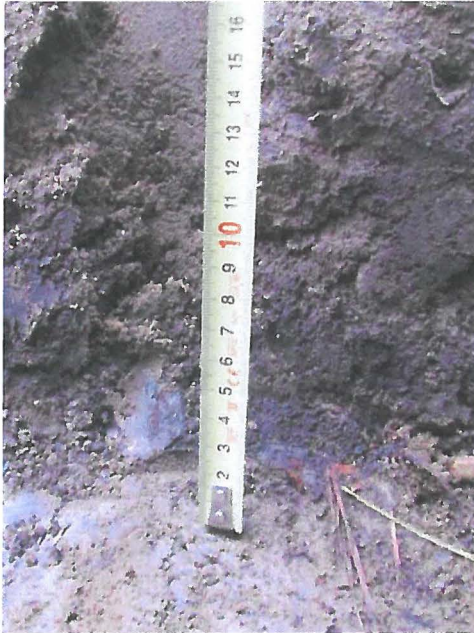
Koordinaattien P: 6822103, I: 350354 osoittamassa kohdassa, Perämäentien pohjoisreunassa oli noin 1 m syvyydessä havaittavissa paksuudeltaan alle 10 cm oleva hiekkainen nokimaakerros. Kerroksesta ei tehty löytöjä eikä sitä näin ollen voida ajoittaa. Nokimaakerroksen päällä oli täyttökerrokselta vaikuttava sora ja alla puhdas savi.

Kuva 18. Ohut, löydötön nokimaakerros Sammalistontien pohjoisreunassa. Kuvattu etelästä. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 19)

Havainto 4:

Koordinaattien P: 6822095, I: 350319 osoittamassa kohdassa, Perämäentien pohjoisreunassa oli noin 80 cm syvyydessä havaittavissa paksuudeltaan noin 10 cm oleva hiekkainen nokimaakerros, jossa oli myös vähän palaneita kiviä ja vähän tiilimurskaa. Kerros esiintyi noin 3 m matkalla annetuista keskikoordinaateista lukien. Nokimaakerros oli tiilimurskaa lukuun ottamatta löydötön. Sen päällä oli täyttömaakerros ja alla puhdas savi.

kuva 19. Ohut palaneita kiviä ja tiilimurskaa sisältänyt nokimaakerros Sammalistontien pohjoisreunassa. Kuvattu etelästä. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 20)

Havainto 5:

Koordinaattien P: 6822091, I: 350298 osoittamassa kohdassa perämäntien pohjoisreunassa oli noin 80 cm syvyydellä havaittavissa paksuudeltaan 10 cm oleva punertavan hiekan kerros. Punertavan hiekan seassa on oli pieni määrä hiiltä, muuten kerros oli löydötön. Kerros jatkuu noin 1 m pituudella kaivannon pohjalla.

Kuva 20. Punertava, hiiltä sisältänyt kerros kaapelikaivannossa noin 80 cm syvyydellä. Kuvattu etelästä. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 21)

Havainto 6:

Koordinaattien P: 6822087, I: 350275 osoittamassa kohdassa oli 80 cm syvyydessä havaittavissa noin 13 cm paksu palaneita kiviä sisältävä nokinen hiekkakerros. Nokimaakerroksen päällä oli täyttömaata ja alla savi. Kerros oli löydötön.

Kuva 21. Paksuimmillaan 13 cm paksu nokimaakerros havaintokohdassa 6. Kuvattu etelästä. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 22)

2.4 Vahderpään (Vahderpää) kylätontin vieressä kulkeva kaapelikaivanto

Kaapelilinjauksen kaivuun valvonta Vahderpään (Vahderpää) yhä asutulla kylätontilla (kartta 4) tehtiin yhden päivän aikana 25.8.2014. Yhteensä valvottavaa linjausta oli noin 300 metriä. Linjaus kulki kylätontin koillispuolella kulkevan Vahderpääntien koillisreunassa, kylätontin rajauksen ulkopuolella (kuva 22). Alun perin valvottavaksi määrätty kylätontin keskelle kulkenut linjanosa vapautettiin myöhemmin valvontatarpeesta Pirkanmaan maakuntamuseon toimesta. Maannos Vahderpääntien koillisreunassa oli peltokerroksen alla helposti kaivettavaa savi- maata.

Kuva 22. Kaapelikaivanto Vahderpääntien koillisreunassa. Havaintokohta 1 merkitty kuvaan nuolella. Kuvattu kaakosta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 23)

Havainto 1:

Vahderpään kylätontin alueella sijaitsevan ulkorakennuksen päädyn kohdalla (kuva 22), Vahderpääntie koillisreunassa oli koordinaattien P: 6822123, I: 351698 osoittamassa kohdassa oli peltokerroksen alainen savensekainen soralinssi. Soran seassa oli tiilenpaloja. Soralinssin pituus oli noin 1,2 m. löydötöntä maannosta on mahdoton ajoittaa tarkasti, mutta se vaikuttaa nuorehkolta, todennäköisesti 1800- tai 1900-luvulta olevalta jäännökseltä. Kulttuurikerros lie-
nee syntynyt, kun lähistöllä sijainnut rakennus on tuhoutunut, ja sen jäännökset levitetty ympäristöönsä. Maannos havaintokohdassa oli seuraava:

0 – 30 cm peltokerros

30 – 60 cm savensekainen sora, seassa tiilenpaloja

60 – 90 cm savi

Kuva 23. Savensekainen soralinssi peltokerroksen alla. Kuvattu lounas. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 24)

Havainto 2:

Valvonnan yhteydessä havaittiin Vahderpääntien koillispuolella, lähellä pellon ja metsän rajaa pituudeltaan noin 8 m oleva 1 m korkuinen kiviaita. Kiviaita sijaitsi noin 10 m tien koillisreunasta ja kaivetusta kaapelikaivannosta itään. Kiviaita on leveydeltään noin 1 m ja siihen käytetyt kivet halkaisijaltaan 20 – 50 cm. Kiviaidan eteläpään koordinaatit ovat P: 6822215, I: 351625.

Kuva 24. Panoraamakuva Vahderpääntien koillispuolella olevasta kiviaidasta. Kuvattu luoteesta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 25)

Kuva 25. Kiviaitaa kuvattuna luoteesta. (Kuva: Kangasala Huutijärvi – Pispala 2014: 26)

3 Yhteenveto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti arkeologisen valvonnan syksyllä 2014 Kangasalla sijaitsevalla ja Huutijärveltä Pispalaan kulkevalla maakaapelilinjauksella. Valvonta liittyi Elenia Oy:n maakaapelointityöhön, ja siitä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Arkeologisessa valvonnassa havaittiin vähäisiä historiallisiin Suomatkan (Suomatka by), Sammaliston (Sammaliston) ja Vahderpään (Vahderpää) kylätontteihin liittyviä kulttuurikerroksia, joista osa voitiin ajoittaa löyhästi 1800- ja 1900-luvuille. Osa havainnoista jäi löydettöminä ajoittamattomiksi. Historiallisen tiekohteen Kangasala – Orivesi Suomatka valvonnassa dokumentoitiin historialliseen tiekohteeseen liittyvä, joskin huonosti säilynyt tiekerros.

Tampere 10.12.2014

Kirsi Luoto
FM, arkeologi

4 Lähteet

Painamattomat lähteet:

Luoto, Kalle 2011. Pirkanmaan historiallisesti merkittävät tiet. Karttaselvitys. Pirkanmaan maakuntamuseon arkistossa.

Luoto, Kirsi 2014. Kangasala, Huutijärvi – Pispala maakaapelilinjauksen tarkkuusinventointi 2014. Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa.

Sähköiset lähteet:

Museovirasto, Kulttuuriympäristön tutkimusraportit.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/raportti/read/asp/r_default.aspx (11.8.2014)

Museovirasto, Muinaisjäännösrekisteri.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx (11.8.2014)

Museovirasto, valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY).

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4050 (11.8.2014)

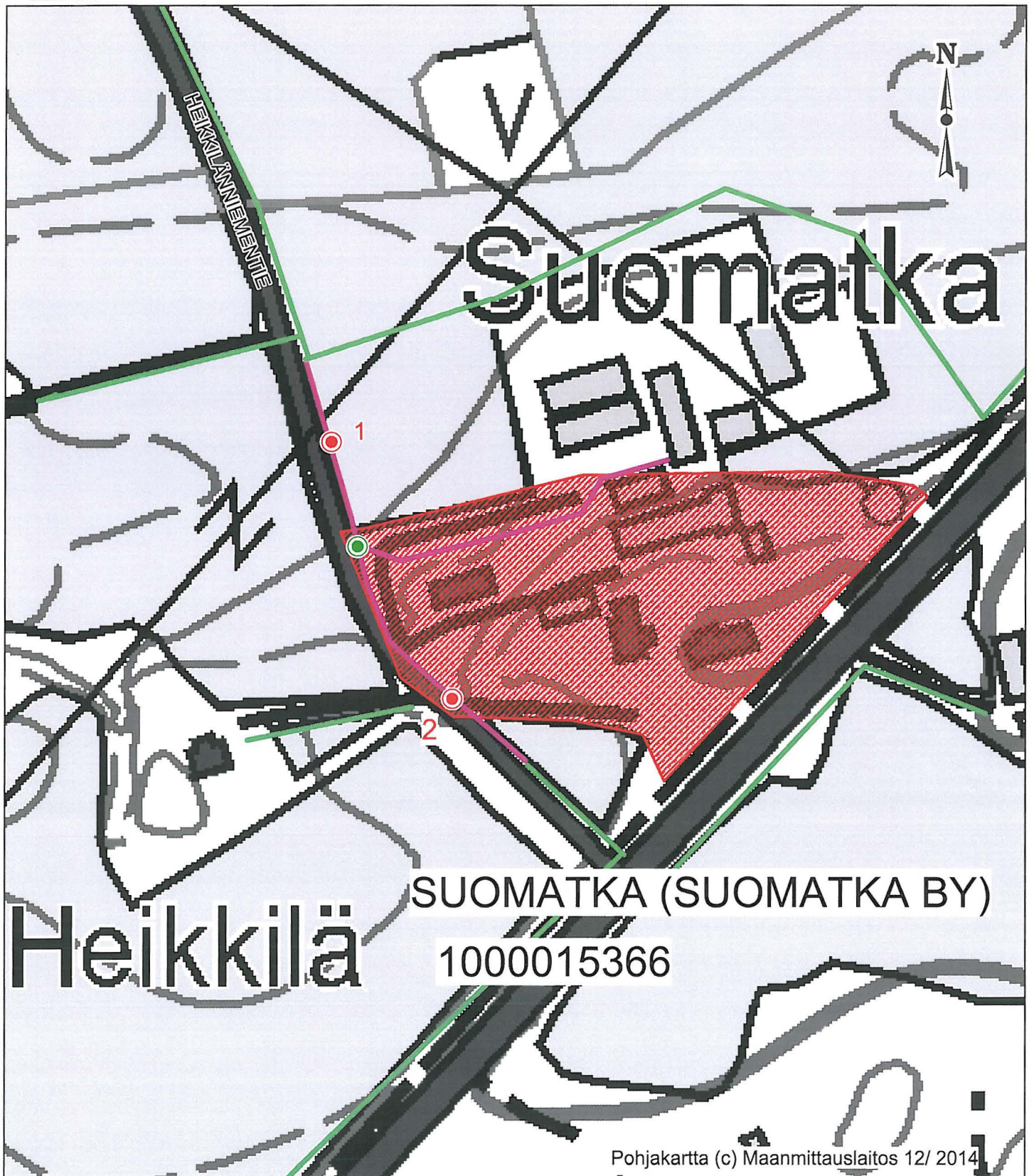
Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Kuvannut Kirsi Luoto 2014. Kuvat on arkistoitu Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon.

Kuva	Aihe	Kuvattu suunnasta	Pvm
1	Tiensuuntaisen kaapeliuran kaivuuta Suomatkan kylätontin lounaispuolella.	luode	7.10.
2	Heikkilänniementietä Suomatkan kylätontin lounaispuolella.	luode	7.10.
3	Heikkilänniementietä Suomatkan kylätontin luoteispuolella.	kaakko	7.10.
4	Suomatkan kylätontin pohjoisosassa kulkevan kaapelikaivannon alue.	länsilounas	7.10.
5	Puistomuuntaja Heikkilänniementien ja kylätontille johtavan linjauksen risteyksessä.	itä	7.10.

6	Hirrestä tehty lankku kaapelikaivannossa.	-	7.10.
7	Hirrestä tehty lankku kaapelikaivannossa.	pohjoisluode	7.10.
8	Kenttädokumentaatiokuva hirsilankusta.	-	7.10.
9	Kenttädokumentaatiokuva hirsilankusta.	-	7.10.
10	Panoraamakuva kaivannon koillisprofiilista.	lounas	7.10.
11	Nokimaakerrosta kaivannon koillisprofiilissa.	-	7.10.
12	Sekoittunut täyttömaakerros Suomatkan kylätontin pohjoisreunan kaivannossa.	pohjoisluode	8.10.
13	Kohde Kangasala – Orivesi Suomatka.	lounas	27.10.
14	Kohde Kangasala – Orivesi Suomatka.	pohjoiskoillinen	27.10.
15	Tielinjaan liittyvä tiekerros.	-	27.10.
16	Sammaliston kylätontti.	itä	13.11
17	Nokimaakerros riihen eteläpuolella olevassa kaapelikaivannossa.	etelä	13.11.
18	Nokimaakerros riihen länsipäädyn lähellä.	itä	13.11.
19	Havaintokohta 3 Sammaliston kylätontilla.	etelä	13.11.
20	Havaintokohta 4.	etelä	13.11.
21	Havaintokohta 5 Sammaliston kylätontilla.	etelä	13.11.
22	Havaintokohta 6 Sammaliston kylätontilla.	etelä	14.11.
23	Kaapelikaivanto Vahderpääntien koillisreunassa.	kaakko	25.8.
24	Havaintokohta 1 Vahderpään kylätontilla.	lounas	25.8.
25	Vahderpääntien koillispuolella oleva kiviaita.	luode	25.8.
26	Kiviaita.	luode	25.8.

- Suomatka (Suomatka by)
- kaapelilinjaus
- valvottu kaapelilinjaus
- havaittu ilmiö (numerot 1 ja 2)
- muuntaja

KANGASALA, HUUTIJÄRVI - PISPALA
MAAKAAPELIKAIVANNON ARKEOLOGINEN VALVONTA 2014
KARTTA 2. ILMIÖT KOHTEESSA KANGASALA - ORIVESI SUOMATKA.

MK 1: 2000

Digit. Kirsi Luoto

- Kangasala - Orivesi Suomatka
- kaapelilinjaus
- valvottu kaapelilinjaus
- havaittu ilmiö

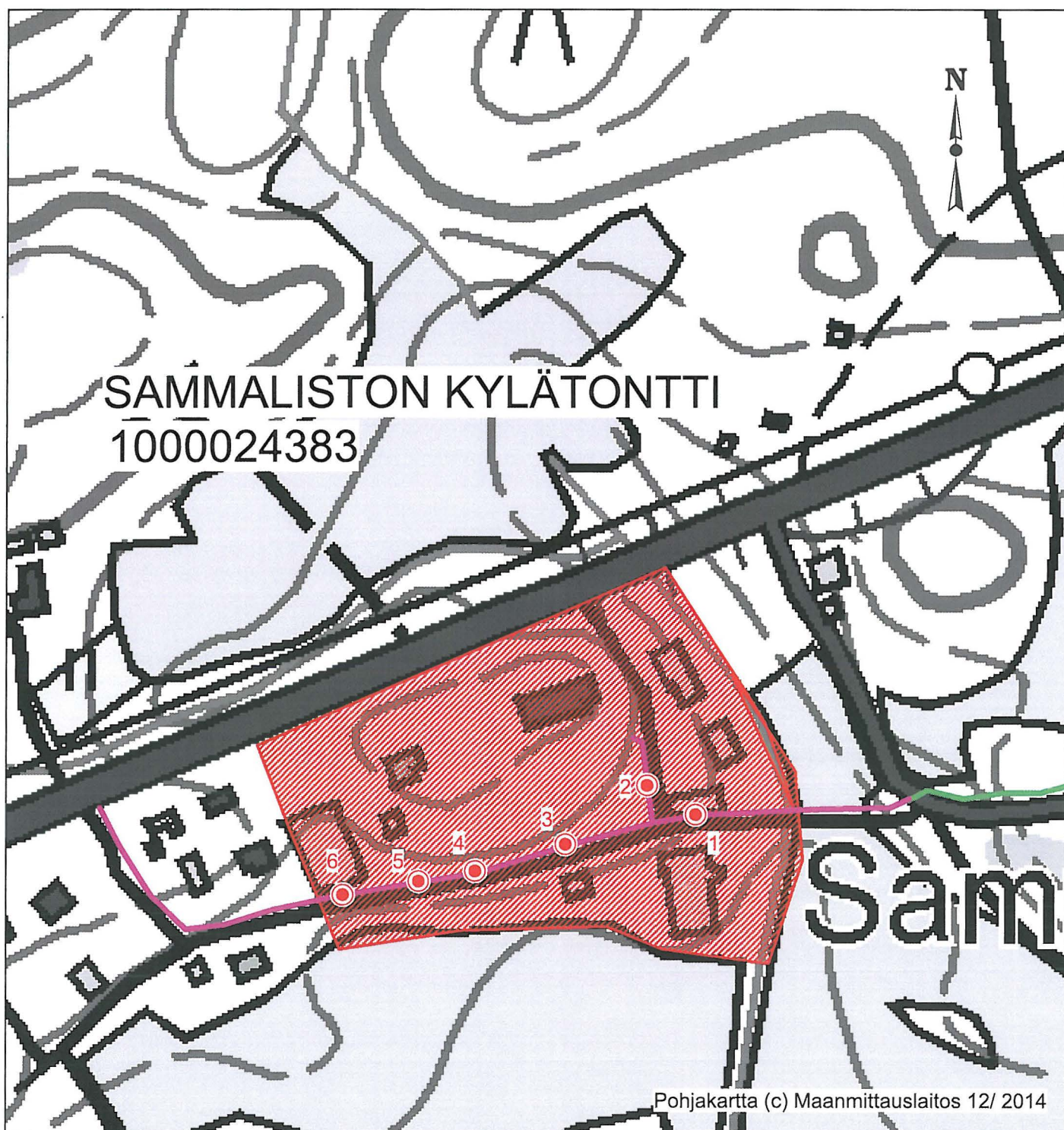

KARTTA 3. ILMIÖT KOHTEESSA SAMMALISTO (SAMMALISTO)

MK 1: 2000

Digit. Kirsi Luoto

- Sammalisto (Sammalisto)
- kaapelilinjaus
- valvottu kaapelilinjaus
- havaittu ilmiö

KARTTA 4. ILMIÖT KOHTEESSA VAHDERPÄÄ (VAHDERPÄÄ)

MK 1: 2000

Digit. Kirsi Luoto

	Vahderpää (Vahderpää)		kiinteä muinaisjäänös
	kaapelilinjaus		havaittu ilmiö
	valvottu kaapelilinjaus		

